

Rok 1620: Reformace katolická 3.

Dnes se katolictví naklonění historici pokoušejí přepisovat pobělehorskou historii, kterou vykreslují jako rozkvétající barokní období, ve kterém se většina nekatolíků radostně vrátila do lůna Církve.

Další čtení na pokračování knihy Tomáše V. Bílka Reformace katolická aneb obnovení náboženství katolického v Království českém po bitvě bělohorské, která vyšla v roce 1892. Poskytne nám bohaté autentické informace z tohoto období a dobový katolický pohled na události po bitvě na Bílé hoře.

3. Reformace katolická po roku 1620

K tomu konci uznáno bylo dle návrhu Jesuitů za nejvýše důležité a nutné: 1. aby akademie Karlova, od nekatolíkův opatovaná, odkudž jako z koně trojského od dob Husových po všechny napotom časy sítě kacířství a vzpoury po veškerém království Českém prý se rozsívalo, buď docela zrušena aneb s Ferdinandovou otcův tovaryšstva Ježíšova spojena byla; 2. aby všechna kollegia studující mládeže, jichž mnoho měli utrakvisté v Praze, jakož i všechny školy veřejné i soukromé, pak učitelé a žáci správě arcibiskupa nebo těch, jež by on ve věci té za své zástupce ustanovil, odevzdáni byli; 3. aby nikdo z obyvatelův království Českého neměl práva k soukromému vyučování dítek chovati kacířského učitele aniž posílati dítky ven ze země na akademie a gymnasia kacířská; 4. aby k úřadům zemským jak nejvyšším tak nejnižším nebylo připouštěno nekatolíků, tak jako nepřipouštějí k nim katolíků knížata nekatolická; 5. aby práva obyvatelského (indigenatu) v království Českém a měšťanského jakož i důstojnosti rad městských a obecních nebylo uděleno nikomu než katolíkům; 6. aby právo zádušní (patronátní) všech chrámův i filiálek, náležejících stavům a obcím provinilým, arcibiskupovi pražskému postoupeno a navraceno bylo katolíkům všude, kde těmto je odňali kacíři, jako zejména kollegiu jesuitskému v Chomútově; 7. aby přehlídání všech knih, vydaných tiskem v zemi i v cizině, bylo svěřeno Jesuitům; 8. aby ke všem farám byli dosazeni spůsobilí a hodní faráři katoličtí a aby v těch obcích, kde dosavad nebylo žádného cvičení v náboženství katolickém, hned po dosazení kněží katolických měšťané a obyvatelé pod tresty a pokutami určitými byli zavázáni navštěvovati služby Boží a posílati dítky své k cvičení v náboženství katolickém; 9. aby se zřídilo vedle starého semináře chovanců papežských (kollegia papežského) v Praze ještě jiné, pokud možná tomu podobné kollegium, z nichž by vycházelo dostatečné množství kněží, k úřadům církevním dokonale vzdělaných; 10. aby zřídily se z jmění provinilých stavů, koruně České propadlého, dva semináře pro chudé žáky, jeden pro šlechtické jinochy z rodin kacířských, druhý pro měšťanské syny, z nichž by se vychovávali nejenom katoličtí šlechtici i dobří dvořeni a vojínové, nýbrž i užiteční úředníci pro obce i panské statky; 11. aby z téhož jmění císaři propadlého k dřívějším

sídlům tovaryšstva Ježíšova zřídila se nová kollegia, jedno v Králové Hradci s gymnasiem humanitních tříd, druhé v Klatovech, kde by se vyučovalo mimo studie gymnasiijní také dialektice a theologii morální, třetí pak v Kutné Hoře; mimo to aby se založil v království Českém dům pro nováčky Jesuitů (*domus probationis*) podle onoho v Brně; 12. aby z téhož jmění zaopatřily se důchody k vydržování 150 jesuitů v kollegiu pražském, jež by dosazovalo kazatele k farám pražským i venkovským po veškerém království Českém, jakož i studující theologie z téhož tovaryšstva, již by v kostelích pražských zastávali úřad katechetův.

K těmto článkům, z nichž jsme jenom nejdůležitější co do obsahu jejich zde vytkli, připojeno bylo mnoho jiných návrhů, směřujících dílem k opravě náboženství katolického, dílem k změnám ve správě zemské království Českého. Že pak císař k provedení těchto a těm podobných návrhů mysl a snahu svou obrátil, poznati lze z mandátův, jež kníže z Lichtenšteina brzy po svém příjezdu z Vídně (13. října r. 1622.) jménem císařským vydal, z nichž první *k obnovení úřadů v Praze a jiných městech královských*, druhý *k vypovězení kněžstva německého z Prahy a ze země*, třetí *k obnovení university pražské a veškerých škol v království Českém* směřoval.

Tedy kníže Lichtenstein vedle císařského nařízení ze dne 22. června r. 1622. nejdříve úřad konšelský ve všech třech městech pražských 21. a 22. října r. 1622. obnovil tak, že *všechny konšele náboženství evangelického*, ježto víru svou proměnit a k církvi římské přistoupiti nechtěli, *z úřadů propustil a místa jejich osadil osobami katolickými*, třeba i nehodnými a nespůsobnými, ba skoro ani práva městského nemajícími. Podobně *ve všech ostatních městech královských ustanovení byli katoličtí úředníci*, totiž hejtman, sudí, první radní a tajemník. (Arch. místodrž. R. 109/12.)

Potom 24. října r. 1622. odeslal místodržící král. z kanceláře své dekret jménem císařským k Hermanovi Černínovi z Chudenic, hejtmanu Starého města pražského, dáváje mu na vědomí, že *vzpourou českou všechny fary a kollatury ve všech třech městech pražských na císaře jakožto krále českého připadly*, takže dle královské vůle jiným kněžstvem pořádným

náležitě mají býti osazeny a opatřeny. Z těch přání aby hned všem německým kazatelům a správcům škol a augšpurské konfessí se přiznávajícím a na ten čas v Starém i Menším městě pražském se zdržujícím budoucí provozování služeb jejich církevních v kostelích německých jako i ve škole zcela a úplně dle cíś. vyměření na konec zastavil s tím nařízením, aby do-
tčení kazatelé a učitelé s věcmi svými z království Českého se vystěhovali. A tak ještě toho dne na večer *oba dva kostely staroměstský*) a malostranský**), národu a církvi německé pod obojí na onen čas k vystavení povolené*, od rychtáře a primasa jednoho i druhého města *byly zavřeny a zpečetěny*. Kněží pak němečtí, zejména M. David *Lippach* a M. Fabian *Nathus* při kostele sv. Salvatora v Starém městě, M. Kašpar *Wagner* a Sigmund *Schererz* při kostele sv. Trojice na Malé straně, též správce školní, mezi nimi conrector malostranský M. Pavel *Cruppius*, neobdrževše žádného prodloužení lhůty jim dané, *opu- stili všichni 29. října r. 1622. Prahu*, ubírajíce se upřímo k Drážďanům. Asi půl míle od Prahy rozžehnali se s posluchači svými, jichž několik set je vyprovázelo, po krátkém promluvení, které k nim učinil slovy pronikavými mistr David Lippach, přední kazatel německý, napomínaje jich k stálosti a setrvání udatnému při pravdě Boží jednou poznalé a vy-
znalé.***) (Skála V. 233.)

*) Nynější český lutheránský kostel u sv. Salvatora v Kostkové ulici; tento kostel sv. Salvatora, r. 1611. od německých lutheránů, přispěním hraběte Joachima Ondřeje Šlika založený (při němž též lutheránské gymnasium bylo zřízeno), r. 1625. odevzdán byl novějšímu řádu Pavlánův i s domem před ním, dosahujícím na náměstí staroměstské, potom r. 1784. i s klášteřem Pavlánův zrušen, sloužil za skladiště mincovny, až r. 1864. od aeraru české evangelické obci augšpurského vyznání prodán a od ní k službám Božím zařízen byl.

**) Tento kostel, od německých lutheránů pražských od l. 1611. až 1613. vystavěný a sv. Trojici věnovaný, r. 1624. od císaře bosým Karmelitánům byl odevzdán a 8. září na památku vítězství na Bílé hoře ke cti a chvále Panny Marie Vítězné slavně vysvěcen; bylať v něm na hlavním oltáři postavena kopie onoho obrazu Panny Marie, kterým generál karmelitánů Dominicus a Jesu v bitvě na Bílé hoře císařské vojsko k udatnosti podněcoval.

***) Cruppius neodešel hned z Čech, nýbrž kázal ještě v Turnově, kdež potom byl jat, ale na přímluvu kurfirsta byv propuštěn, odebral se do Žitavy a kázal tam českým vystěhovalcům.

Hned po oznámení dekretu knížecího a vůle císařské v něm obsažené kněžstvu německému dodán byl 30. října (10. listopadu) r. 1622. z kanceláře knížecí jiný dekret inspektorům a opatrovníkům kolleje veliké císaře Karla IV., Michalovi Pečkovi Smržickému z Radostic, perkmistru hor viničných a měšťanů Starého města pražského, a M. Mollerovi, profesor akademie pražské, v němž poroučelo se jim jménem císařským, *aby Paterovi rektorovi a celé kolleji bratrstva jezuitského u sv. Klimenta v Starém městě pražském akademii Karlovu*, jížto oni dosavad v držení a opatrování svém zůstávali, *se vším a všelijakým k ní příslušenstvím k mocnému držení, vládnutí a užívání odevzdali*. V čemž dotčení opatrovníci hned poslušně se zachovali, takže již 14. listopadu 1622. rektor kollegia svatoklimentského P. Coronius převzal akademii Karlovu, jejíž název proměněn byl na Karlo-Ferdinandovu universitu. Universita tato, jejímž rektorem byl zároveň rektor kollegia jezuitského, rozmnožena byla novými důchody. S akademií Karlovou odevzdány byly Jesuitům též tři kostely, totiž sv. Klimenta, papeže mučedníka, u vsi Buben na Letné u Prahy, sv. Pankráce za Vyšehradskou branou a kaple Bethlehemská (sv. Neviňátek); pak devět kollejí studujících, jež se bursy nazývaly. Zároveň *převzali Jesuité vrchní dozor nade všemi školami v království Českém jakož i censuru všech knih*. *) Neboť téže doby bylo nařízeno od knížete z Lichtenšteina z ponuknutí Jesuitů přehlídání skladů všech knihkupců, kteří jakékoli knihy přespólní latinské, německé i jiné do Prahy přiváželi a prodávali; při čemž popisovalo se bedlivě, kdo z knihkupců dotčených jaké knihy v skladech svých mají, s tou při tom záповědí jim učiněnou, aby pod tu chvíli žádnému ze stavů a obyvatelův král. Českého ani komu jinému z těch knih zinventovaných ani jedinké neprodali až do dalšího knížecího o té věci vyměření a rozkazu. Nad to nade všecko *odstraněno bylo též uctění památky M. Jana Husa*; neboť k radě Jesuitův a k naléhání Karaffovu císař vydal nařízení, aby svátek Husův, jenž podle ústavních zřízení

*) Marně protestoval proti tomu jakož i proti odevzdání university Jesuitům arcibiskup pražský Lohelius. zvláště pak jeho nástupce kardinál Harrach, který po dvacet let práv svých na universitu též beze všeho úspěchu se domáhal.

království Českého do řady svátkův dvorních a úředních naroveň s katolickými zaznamenán byl a až potud 6. července slavně se světil, byl vymazán z českého kalendáře. Zároveň nařízeno bylo, aby jmenovaného dne již r. 1622. všechny chrámy byly uzamčeny.

Kurfirst saský, jemuž kníže z Lichtenšteina listem, daným 27. října r. 1622., uzavření kostelův evangelických a odstranění německých kazatelů podle císař. poručení oznámil, vzav též zprávu od M. Davida Lippacha a jiných kazatelův německých ze země České vypověděných, jak se s nimi dalo, neopominul 2. (12.) listopadu roku 1622. ke knížeti z Lichtenšteina zaslati list, v němž ho žádal, aby se přičinil o to, by dotčené vypovědění na svém místě netoliko zastaveno, ale i to s pilností opravdovou opatřeno bylo, aby se skrzě zapovědění svobodného provozování náboženství evangelického někde nějaká nová potržka, pozdvižení a jiné obtížnosti nezběhly a neurodily. O touž věc dopisoval se na Lichtenšteina 17. (22.) listopadu r. 1622. obšírně a pronikavě i doktor Matyáš Hoě z Hoěneggu, dvorní kazatel kurfirsta saského, jenž v listě svém nejprve poukázal k tomu, jak přetěžce v myslích svých byli pohnuti všickni evangeličtí stavové a knížata v Římské říši zapověděním náboženství evangelického v Čechách a zavřením kostelův evangelických v Praze; obzvláště pak ujišťoval Lichtenšteina, že kurfirst saský, jenž pro J. M. C. hrdla i života svého, ano i všechných lidí poddaných se odvážil, jedině proto, aby království České císaři do rukou zase se dostalo, ničímž více a tížeji zarmoucen býti nemohl, jako zprávou tou, že evangelické náboženství v nejvyšší ohavnost a ošklivost vzato jest a jemu ani místa volného již se nepřeje ani dopřáti nechce, čímž prý nakládá se s vyznáváči víry evangelické daleko hůře nežli s židy, těmi hroznými a ohavnými Ježíše ukřížovaného rouhači a blahoslavené Marie Panny utrhači, jimž přece přeje se svobody té, aby mohli školy své pod ochranou J. M. C. míti, kdežto evangeličtí proti všem výsadám a slibům, od císaře jim daným, ze všech kostelův vyhnáni a vystrčeni býti mají. Konečně Hoě žádal knížete, aby spolu s panem hrabětem z Martinic takové a těm podobné příčiny pohnutelné a důležité císaři přednésti ráčil, tak aby rozkaz k uzavření kostelův evangelických byl odvolán. (Skála V. 245.—252. — Archiv místodržitelský. R. 109/12.)

Ale kníže z Lichtenšteina kurfirstovi saskému i jeho kazateli zdvořile se vymlouval a ten celý příběh na vůli a rozkaz císařský vztáhl, dokládaje, že císař měl slušnou a spravedlivou příčinu a právo s takovou pokutou přikročiti k Čechům, kteří minulou vzpourou o všecky všudyž své starobylé svobody, privilegia a majestáty samoděk se připravili.

Tím však kurfisrt v zjitření mysli své ukojiti se nedal, nýbrž dopisoval se o uzavření kostelův a vyobcování kněží německých z království Českého na samého císaře velmi tuze a podstatně. Listem, daným 9. (19.) listopadu r. 1622. císaři, připomínal, v jak velikou nelibost a nepřízeň upadl tehdy, když s císařem proti povstalcům českým se spojil, při knížatech evangelických, kteří jemu téměř ne mylně předpovídali, že vítězství toho konec bude náboženství evangelického odstranění; on však že nedbal takových protimyslností, nýbrž dověřuje se záměně císařské, jemu listem ve Vídni 6. června r. 1620. učiněné, že toho ničeho nemá se co obávati, knížatům evangelickým a zvláště dolejšímu kraji saskému silně a podstatně se zavázal, že pomoc císaři od něho a jiných knížat poskytnutá jediné k tomu cíli se vztahovala, aby císař království a zemí od něho odpadlých zase v celosti dosáhnouti mohl, a ne aby odtud jaká nejmenší úhona, ujma a zkrácení náboženství evangelickému budoucně díti se měla. Pročež že snažně žádá císaře, aby milostí svou k němu, jakožto spojenci svému, nakloniti se ráčil a kostely evangelickým odňaté jim navrátiti a otevřítí poručil též proto, že vzpoura minulé ne od lidí duchovních povstala, ale od mužů politických, v úřadech vysokých a předních zůstávajících, kteří měli moc lidem duchovním rozkazovati, lidé pak duchovní tímž představeným svým na odpor se stavěti ani moci ani práva a svobody žádné neměli, a zvláště poněvadž národ německý (*evangelíci němečtí*) *jakožto lidé přespolní, cizí a v zemi České pohostinní Čechům v předsevzetí jich ani domlouvati ani žádné nejmenší překážky a vyměření nějakého činiti nemohli*, nýbrž pod správou a ochranou defensorů jim představených zůstávali a jimi se ve svých věcech řídití a spravovati musili. (List ten viz Skála V. 252—259.) I mnozí důvěrníci císařovi, kteří již dříve Karaffovu radu jakožto nevhodnou ve věci té zamítali, radili nyní císaři důtklivě, aby

žádosti kurfirsta saského vyhověl, dokládající, že Karaffa, jenž k tomu dflu a předsevzetí radil, jest vskutku úhlavním nepřitelem císaře a že to s ním nemíní dobře a upřímně, poněvadž svou radou jen veřejný pokoj ruší a k nové válce podněcuje.

Těmito všemi důvody jsa znepokojen, císař předsevzal si věc tu dle přání důvěrníků svých k žádosti kurfirsta příznivě vyřídití a zrušiti dekret, jímž kazatelé němečtí byli vypověděni. Avšak opět v pravý čas tu byl Karaffa, jak on sám o sobě píše (Karaffa cit. p. 162), aby císaře kleslého na mysli pozdvihl a k setrvání v díle počatém srdce mu dodal, an pravil, že Božské Prozřetelnosti se zalíbilo císaři uděliti vítězství proti nepřátelům jeho, zvláště pak církve katolické, aby konečně přece v Čechách po dvoustoletém bouřlivém kacířství panování potlačené náboženství katolické hlavu pozdvihlo, zvítězilo a pokoje nabylo; pročež že císař přihlížeti má k tomu, aby toho vítězství slávy nezatemnil nařízením, počatému dflu přímo odporujícím a císaře i Ferdinanda jistě nehodným. Mimo to otcové tovaryšstva Ježíšova, jimž od důvěrníků císařových předložena byla k rozřešení otázka, *»zdali bez skvrny hříchu císař mohl a ještě nyní může trpěti kacíře v Praze a zdali jejich vypovědění může zrušiti«*, podali o věci té zdání své takto: »Císař po tolika vítězstvích trpěti že nemůže kacířství, třeba mu z toho i mnohá protivenství povstala; neboť taková snášelivost že by se rovnala novému připsuštění tak škodlivé a zhoubné sekty, kteráž by nemohla, kdyby vinou císařovou nabyla času, býti zničena bez velikého krveprolití a veškerého Německa i duší spousty nejbídnější. Zajisté, že kdyby vlci takoví od stáda Páně byli zahrnutí o mnoho dříve, mnohem méně duší bylo by získalo peklo a mnohem více Kristus, a království České kdyby bylo setrvalo v jedné svaté katolické víře, nikdy nebylo by se uvrhlo v oné stálé bouře a nehody, jež od časův Husových utrpělo.« Také papežský vikář kanovník Jan Arnošt Platejs souhlasil s dobrým zdáním Jesuitův a vyslovil se proti navrácení kostelův evangelíkům zvláště, protože, dovolen-li bude kazatelům německým návrat do Prahy, ukazovati se bude k tomu, jakým právem tito k chrámům byli navraceni a čeští kněží vypuzeni, kteříž pak, jsouce ordinováni od superintendentů, téhož práva dovolávati se budou.

Toto Jesuitův a Platejse o věci té mínění jakož i ona důtklivá slova Karaffova pohnula císaře k tomu, že v žádost kurfirsta saského, jemuž ve zvláštním listě, daném v Řezně 21. (31.) listop. r. 1622., se omlouval co do jednání svého proti evangelickým,*) nesvolil, nýbrž že hned knížeti z Lichtenšteina listem, daným 30. listopadu r. 1622., nařídil, aby v počatém vyhánění kazatelův evangelických a v obnovování katolického náboženství stále avytrvale pokračoval. (Archiv místodrž. R. 109/12.)

Marny byly také přímluvy k císaři učiněné na sněmě říšském 24. listop. r. 1622. v Řezně od vyslancův saských a brandenburských, kteří strany reformace české soudili tak: »že žádného dobrého a trvanlivého pokoje a bezpečnosti není se nadíti, jestliže by té předsevzaté reformaci české i jiným věcem jí se dotýkajícím příhodně zpomoženo, kostelové evangeličtí zase zotvíráni, veřejné a všeobecné amnestie (prominutí všech přečinění) všechněm vesměs uděleno a myslí lidí poddaných vyzískány nebyly. Nemělo-li by se pak od dotčené reformace české upustiti, že země císařské všechny na dokonalé pozoufání přijdou a lidé poddaní, povedou-li život bez služeb Božích a svobodného náboženství provozování, že budou dokonce bohaprázdni Epikurové; proti tomu pak, budou-li míti náboženství své proti vši vůli své zjinačiti nebo pryč ze země a vlasti své se odebrati, že císař na větším díle mužského pohlaví země své zbaví a tudy je nad míru obnaží a ztenčí aneb nebude moci na takové lidi povětrné, kteří proti svému dobrému svědomí a ne z upřímného náboženství milování, pro samo toliko pohodlí časně, se k jiné víře přiznávají, v ničemž nejmenším se bezpečiti, mnohem pak méně se jim v čem důvěřovati.« (Skála, V. 277). Avšak všechny obavy v císaři dotčenými přímluvami vzbuzené opět zapuzeny byly ustavičným napomínáním od vyslance papežského, zvláště pak důtklivými slovy biskupa a knížete würzburgského Jana Gottfrida z Aschhus (prosapiae Aschhusanae), jenž císaři ve věci té váhajícímu pravil, že lépe jest upadnouti do rukou lidských nežli do rukou Boha živého, z nichž by nikdo nemohl císaře osvoboditi. A poněvadž také kurfirst kolínský a vyslaný kurfirsta trierského jakož i arcibiskupové salcburský a mohučský reformaci českou ponechali dobré vůli císa-

*) List ten viz Skála V. 259—266.

řově, odhodlal se císař žádosti kurfirsta saského nepovoliti, zvláště proto, že němečtí kazatelé evangeličtí účastnili se též povstání stavů českých, kteří dobrovolně se nepoddali, nýbrž mocí byli překonáni.

A tak k rozkazu císaře vydal kníže Lichtenštejn již ke konci měsíce listopadu r. 1622. k naléhání Karaffy, jenž neměl dosti na dvojím předešlém *kněžstve pod obojí vypověděním z království Českého, nový mandát* a rozeslal jej i po všech krajích, v němž opět poznovu všecky a všelijaké kněze nekatolické a kazatele evangelické, kdekoliv by se v zemi dosavad podtají zdržovali a přechovávali, k tomu přísně přidržel, aby v málo kolikasi dnech z téhož království vyšli a jeho nyní i na časy budoucí na konec prázdni byli, nechtějí-li, jsouce kdekoli usvědčeni a postíženi, beze vši milosti s pokutou a trestáním těžkým se potkati.

Ale ani ta pohrůžka obnovená nevystrašila všechněch z Čech, nýbrž vždy přece mnozí z nich zdržovali se ledakdes pod ochranou pánův nekatolických neb i na některých statech katolických, zvláště v krajinách chebských a chlumských, jež byly sousedy Saska a tvrdily, že náležejí k císařství, nikoliv ke koruně České; pak v kraji Litoměřickém, kde je podporoval nekatolický pán Vilém hrabě Vchynský z Vchynic, též v krajích Boleslavském, Čáslavském a Hradeckém, na panstvích katolických pánů Albrechta z Waldšteina a Jana Rudolfa Trčky. Také jich několik zůstalo v oněch městech, v kterých byli ubytováni vojáci nekatoličtí; zvláště pak v Kutné Hoře bylo ještě 21 kněží, kteří, z okolních míst vypověděni byvše, tam se usadili, kníže pak Lichtenštejn vyhnati je se zdráhal, poněvadž se obával, že by lid v dolech se zbouřil a pracovati nechtěl. Byli to jmenovitě: Jiří Pauli, Cyprian Pešín, Vít Jaksch, Václav Carion, Jiří Vít (Viti), Jan Kubín, Mikoláš Sebastus, Jan Mathiades, Jan Klaudian, Sigmund Těšík, Jan Joram, Jan Neustup, Tomáš Dentulinus, Jan Přístrach, Jakub Martis, Jan Vyšota, Jan Podolský, Sigmund Fisch, Jan Luxinus, Mikuláš Novocollinus a Jiří Šiškář. Avšak i těmto k naléhání Jesuitův od nejvyššího mincmistra Viléma Ilburka z Vřesovic 27. července r. 1623. poručeno bylo, aby před západem slunce z města a v osmi dnech ze země odešli.

Mezi kněžími z království Českého r. 1622. a 1623. vypověděnými, jichž bylo mnoho set, nalézali se mimo kněze,

svrchu již uvedené, zejména tito: M. Ondřej Kracovský, děkan v Domažlicích, Jiřík Galli, děkan v Sušicích, Jan Fleischmann z Mladé Boleslavi, M. Václav Melissaeus, farář v Hrušově (neb Rašovicích), Jiří Sequenides, děkan v Litoměřicích, M. Martin Mylius z Vodňan, M. Daniel Alginus, farář ve Vraném na statku kapitoly sv. Víta, M. Jan Koupil (Caupilius, Kempel), děkan a superintendent v Slaném, Petr Kreuziger, děkan v Stříbře, Jan Zelkowin, jinak Regius, děkan v Žatci, M. Václav Schindler, děkan v Poděbradech, Jan Herites, pastor v Touškově, Sigmund Těšík z Kutné Hory, M. Matyáš Perlitz, děkan v Berouně, Jakub Hrabaeus, děkan v Hradci Králové, Pavel Winkler, senior v Chrudimském dekanatu a farář v Semitěši, Jiří Oeconomus, děkan v Chrudimi, Pavel Roubíček (Raubitz), děkan ve Velvarech, M. Mikoláš Hanzlin, Josef Albín z Písku, pastor v Únhošti, Jan Thaddaeus, farář v Jičíně, Jan Bezdiky, farář v Kopidlně, Zachariáš Keimann, farář praedikant v Jitřavě (Pankraz), Jiří Laurentius, farář v Lípě České, Pavel Mikan, farář v Dubé (Daube), Matěj Krocín (Krocínovský), farář v Rychnově, Krištof Dörffel, farář v Boru (Haida), Jonáš Scultetus, farář v Doksech, Mikoláš Schramm, farář v Jestřebí (Habichtstein), Christof Lichtner, farář v Mimoni, Melichar Gerlach, farář v Brníši (Brims), Tomáš Kellner, farář v Radoušově (Grabern), Jiří Profelt, farář v Kamnici Č. (Kamnitz), Matyáš Georgines, farář v Teplicích, Jakub Schober, farář v Jáchymově, a jeho diakoni Řehoř Richter a Pavel Münch, Martin Felmer, pastor v Dubě (Aicha), Gregor Roscher, farář v Jablonném.

Nedostatek kněžstva katolického a prostředky, jimiž se tomu mělo spomoci.

K náležitému obnovení víry katolické v Čechách nebyl dostatek domácího kněžstva katolického, takže po vyhnání kněží evangelických obyčejně několik někdejších osad farních musilo býti spojeno v jednu, ačkoli mnoho kněží řeholních z Polska do země bylo povoláno, kteří však byli v jazycích zemských nezběhlí a z většího dílu nepravostem a mrzkostem druhu nej-

sprostšího oddání, čímž více škodili obnově náboženství katolického, nežli jí byli na prospěch.*)

Aby tomuto nedostatku řádných kněží katolických bylo spomoženo, obnoveno a nově zřízeno bylo při kolleji jesuitské u sv. Klimenta v Praze na vychování chudých studujících, kteří by se stavu duchovnímu oddali, *mnoho vydatných nadání, k nimž zvláště náležela:* 1. *Nadání semináře chovanců papežských* (seminarium alumnorum pontificum), které již roku 1575. papež Řehoř XIII. při kolleji jesuitské v Praze pro 12 chudých synků šlechtických založil, vykazav na vydržování jich ročně 200 dukátů, a r. 1584. na ročních 1530 dolarů říšských zvýšil pro 20 chovanců, totiž 8 z Čech, 3 z Slézska, 2 z Lužice, 2 z Kladska, 2 z Braniborska, 2 ze Saska a 1 z Hesska; kdyby však ze zemí mimo Čechy nebylo žádných chovanců, měla se uděliti všecka místa Čechům. Toto nadání hned po vítězství bělohorském bylo obnoveno a od papeže Urbana VIII. r. 1627. zvláštní listinou potvrzeno, takže z něho ročně 1400 zl. jesuitskému semináři sv. Václava vycházelo. — 2. *Nadání od královny Anny*, manželky krále Matyáše I., založené listinou, danou 11. listopadu r. 1618., takže z úroků summy 15.000 kop mš. na statku Mělnickém královně pojištěné, ročních 900 kop mš. vydržovati se mělo v konviktě jesuitském 10 alumnů, s polovice šlechticů, s polovice takových, kteří k stavu kněžskému vzdělati se měli. — 3. *Nadání království Českého* (fundatio Regni) od *Albrechta z Waldšteina* r. 1622. zřízené z pokuty 10.000 kop mš., kterou složili někteří židé pražští za pardon udělený jednomu bohatému židovi k smrti provazem odsouzenému, protože koupil od vojáků klenoty v ceně 8000 zl. knížeti z Lichtenšteina z příbytku jeho ukradené.**)

Z úroků dotčené výplaty za hrdlo židovo, u obce Starého města pražského uložené, vychovávat se měli v konviktě jesuitském

*) O nevázaném, zpustlém a pohoršlivém životě kněží katolických uvedl mnoho příkladů Krasl ve spise »Kardinál Harrach«, str. 225—229.

**) Waldštejn, hledě krádežím a loupežím od císařského vojska, zvláště od vojáků Neapolitánských, r. 1621. valně provozovaným, zabrániti, vydal přísný rozkaz, znějící takto: *Kdokoliv by, ať si křestan ať žid, věc jakoukoli, jež by z krádeže pocházeti mohla, od vojska k prodeji nabízenon, koupil, pokutován budiž na hrdle.*

hoši židovští, kteří by k víře katolické přistoupili, a kdyby se jich nedostávalo, na místě jejich jiní mladci buď ze stavu vyššího nebo takoví, kteří by se stavu duchovnímu oddati chtěli. — 4. *Nadání Ferdinandovo*, založené roku 1622. od císaře Ferdinanda II., jistinou 60.000 kop mš. na statech konfiskovaných, Ronšperku, Udrči a Újezdě nade Mží, Severýnovi Táhlvi z Horšteina prodaných, zůstavenou, z níž úroky na vydržování chovanců císařských v ješuitském semináři sv. Václava vycházeti měly. Počet chovanců těch ustanovil císař listinou nadační, danou 22. července r. 1630. na 22 jinochů českých ze stavu panského a rytířského s tím doložením, že z přebytku, pokud postačí, i jinochové stavu nižšího v semináři vydržovati se mají. Fundace tato přenesena byla r. 1645. na statek *Středokluky*, od Jesuitů k ruce seminaria sv. Václava koupený. (D. Z. kvat. 298, M. 21 & 306, E. 18. — Schmidl, Hist. Soc. Jes. III. 353.) — 5. *Nadání alumnátu pro budoucí kněze v království Českém*, k němuž Ferdinand II. r. 1629. ze statků konfiskovaných značnou summu (na 100.000 zl. vynášející) kolleji u sv. Klimenta k ruce konviktu sv. Bartoloměje vykázal s tím ustanovením, aby chovanci tito po vysvěcení svým na kněžství zvláště na fary královské kollatury byli dosazováni. V listě, 12. listopadu r. 1629. arcibiskupovi zaslaném, praví Ferdinand: »Majíce o tom jisté zprávy, že by v království Našem Českém jak z příčiny nedostatku kněží a farářů tak také náležitého pro ně vychování mnohé fary buďto špatně anebo dokonce od mnoha let kněžími osazeny nebyly, takže mnozí poddaní u víře sv. katolické od nich přijaté málo vyučováni aneb v čem jsou zrůst brali, udušení bývají... jakož pak k tomu cíli a pro fedrunk tak vysoce potřebné věci, aby budoucně kněží nedostatek nebyl, jistý alumnát v městech našich pražských jsme ustanoviti ráčili, a neopomine J. Emin. pan kardinál na to zvláštní zřetel míti, aby kněží všude posluchače své chvalitebným a příkladným životem předcházeli, v bázni Boží a v náboženství katolickém cvičili a vyučovali.« — Z dotčené summy k ruce alumnátu pojištěno bylo: a) 15.000 kop mš. na statku Chvalech, který r. 1652. pro neplacení úroků kolleji u sv. Klimenta k ruce konviktu sv. Bartoloměje byl postoupen (D. Z. 141, E. 28.); b) 25.000 zl. rýn. r. 1630. na statek Jindřichův Hradec

hraběnce Lucii Otilii Slavatové půjčených (D. Z. 96, J. 26); *c)* 10.000 zl. rýn. r. 1630. na statku Floriana Jetřicha hraběte ze Žďáru (D. Z. 96, L. 15.); *d)* 20.000 zl. rýn. r. 1631. a 1639. na statku hraběte Sezymy z Vrtby (D. Z. 96, M. 25 & 97, E. 24.); *e)* 5000 zl. rýn. r. 1639. na statku hraběte Jaroslava Bořity z Martinic (D. Z. 97, E. 21.); *f)* 7000 zl. rýn. r. 1639. na statku Bernarda hraběte z Martinic (D. Z. 97, E. 23 & 102, N. 14.); *g)* 3000 zl. rýn. na statku Hlubočepech (D. Z. 97, K. 14.); *h)* 7468 zl. na statku Trmici (D. Z. 97, L. 4.); *i)* 5000 zl. rýn. na statku Jana Hertvíka hraběte z Nostic (D. Z. 97, Q. 19.).

Mimo nadání vytčena *odpomoženo býti mělo nedostatku kněží katolických* k naléhání vyslance papežského Karaffy především *zvýšením příjmů duchovenstva, pak zřízením nových klášterů v městech pražských, též lepším nadáním starých klášterů*, k čemuž větším dílem vynakládáno býti mělo jmění, konfiskacemi účastníkům vzpoury odňaté.

Duchovenstvo katolické, nejsouc spokojeno s tím, že mu statky v čas vzpoury odňaté po bitvě bělohorské byly navráceny*) a k potřebám jeho značné summy peněz poukázány, žádalo též za navrácení všech statků, které mu náležely v době předhusitské. Především ucházel se při císaři *arcibiskup pražský Jan Lohelius* hned po vítězství bělohorském o navrácení všech statků k arcibiskupství předešle náležejících. Žádosti jeho opětované vyhověno bylo jenom poněkud, takže mu r. 1621. bylo darováno panství konfiskované Týn nad Vltavou, kteréž mu císař listem daným 27. července r. 1620., již byl připověděl, v summě odhadní 52.000 kop míš. se statkem Hněvkovickým za 10.958 kop míš. odhadnutým. To však arcibiskupovi nedostačovalo; pročež žádal opět za postoupení některých panství a statků císaři v pokutě připadlých, zejména statků Horšova Týna, Rožmitálu, Heršteina, Řečice Červené, Rychnova Nového, Pelhřimova, Příbrami a Chejnova. Ale poněvadž příkladu arcibiskupova následovali všickni proboštové a opatové všech klášterů, jmenovitě opat strahovský Kašpar Questenberg i panna kněžna kláštera sv. Jiří na hradě pražském Žofie Albinka z Helfenberku (dle cíś. reskriptu ze dne 25. srpna r. 1622.); tehdy poža-

*) O těchto statcích viz Bílek: Dějiny konfiskací v Čechách, str. XXIV.

davky arcibiskupa a ostatního duchovenstva, o nichž dle cíś. reskriptu ze dne 13. června r. 1622. král. místodržící kníže z Lichtenšteina podati měl dobré zdání své, od král. komory za neskromné a přemrštěné byly uznány a proto také od císaře jsou zamítnuty. Před tím jenom *klášteru dominikánskému v Budějovicích* darován byl vedle císařské resoluce ze dne 15. ledna r. 1621. statek Poříčí v summě odhadní 6000 kop mš.; potom *kolleji jesuitské u sv. Klimenta v Praze* náhradou za škody v čas vzpoury utrpené darovány 27. března dvory v Jenšteině a Dechtarech a statek Sluhy v summě 20.800 kop mš., též ze summy trhové za statek Tuchoměřice 16.000 kop mš. jakož i domy v Praze Langenbrukovský v summě 15.000 kop mš., Peldřímovský s vinicemi a Švihovský se zahradou v summě 3000 kop mš. a 8 vinic při městě Mostě; pak *klášteru plasskému* postoupeny r. 1621. vsi Rybnice, Kaznějoves, Hradiště a Žichlice náhradou za jiné vesnice, a darovány r. 1622. vsi Kačerov a Královice; konečně *klášteru dominikánskému sv. Máří Majdaleny v Praze* postoupeny r. 1622. za deputát zadržalý statky Helvichovský a Henichovský v summě 12.682 kop mš., Bašt Malý za 8.970 kop mš. odhadnutý a dům Rygrův v Praze v summě 850 kop mš.; *klášteru pak zbraslavskému* statek Komořany v summě 6000 kop mš. a mimo to náhradou za požadavky jeho na statcích Auspických v Moravě 77.459 kop mš. (90.368 zl. rýn.) vedle cíś. resoluce ze dne 25. srpna r. 1622. — Z toho vysvítá, že r. 1621. a 1622. katolickému duchovenstvu darováno bylo statků konfiskovaných v jedné summě za 146.268 kop mš. a na penězích vykázáno 77.459 kop mš. *)

Teprve r. 1623. na přímlovu vyslance papežského Karaffy od císaře darovány a vedle nařízení král. místodržícího Karla knížete z Lichtenšteina 8. července odevzdány byly *arcibiskupovi pražskému Arnoštovi Vojtěchovi sv. pánu z Harrachu* na srážku summy 400.000 kop mš., od císaře jemu povolené a vykázané, statky konfiskované Rožmitál, Řečice Červená, Rychnov Nový,

*) Patrně mylná jest zpráva, podaná od Gindelyho v »Dějínách povstání českého« (díl IV., str. 460.), že duchovenstvu katolickému v Čechách během r. 1621. a 1622. darováno bylo statků konfiskovaných v summě na 1½ milionu tolarů páčené.

Klečna a Zachotín v summě odhadní 280.911 kop mš. bez všech závad, takže dluhy na nich vězící král. komora převzala. Téhož roku vedle cíś. listu ze dne 23. ledna a 19. června z milosti darovány a postoupeny byly *opatu kláštera strahovského* (na hoře Sion) Kašparu Questenbergovi statky Milevsko a Želiv, za 130.000 kop mš. odhadnuté; potom vedle cíś. resoluce ze dne 13. května *kolleji jesuitské u sv. Klimenta v Praze* na srážku fundace jí od císaře v summě 400.000 kop mš. udělené darovány byly v summě 200.000 zl. rýn. (171.429 kop mš.) statky Rochov, Tečíněves, Úšť, Libešice, Jistěpy, Levín, Verneřice a Vrbice; pak *kolleji jesuitské v Chomútově* náhradou za deputát darovány statky Běšice a Nové Sedlo v summě 22.884 kop mš.; *proboštovi, děkanovi a kapitole kostela Všeck Svátých na hradě pražském* postoupen byl k dědictví statek Choteč, za 13.323 kop mš. odhadnutý; *proboštovi vyšehradskému* statek Žitenice v summě 17.000 kop mš.; *klášteru sv. Jiří v Praze* vsi Bořeňovice a Sedlec za 9219 kop mš. odhadnuté; *kapitole kanovnické v Passově* statky Hotovice a Habartice v summě 20.000 kop mš. a *děkanovi téže kapitoly* statek Kamberk za 17.803 kopy mš.; *klášteru kladrubskému* náhradou za jiné vsi postoupeny statky Holostřevy, Benešov a Výrov za 11.206 kop mš. odhadnuté, pak r. 1624. statky Tisová a Trnová v summě 16.026 kop mš. a za statek Touškov náhradou 25.553 kopy mš.; *klášteru teplskému* r. 1623. k užívání odevzdány a teprve r. 1642. darovány byly vsi Budče a Rozněvice; *klášteru slovanskému v Emauzích v Praze* r. 1624. darováno 4000 kop mš. ze summy trhové za statek Myškovice; konečně r. 1627. darovány byly *klášteru Cisterciánek v Pohledě* statky Rauštain a Termesify v summě 8280 kop mš.

Naproti tomu r. 1627. od císaře zamítnuta byla žádost arcibiskupa za postoupení panství Pelhřimovského, před dávným časem k arcibiskupství Pražskému náležejícího, kteréž obci Pelhřimovské r. 1577. od krále Rudolfa II. za dědictví zpupné bylo prodáno. Aby však za takové statky duchovní, které za doby husitské a následující kostelům byly odňaty a od králů českých z nutné potřeby osobám světským prodány nebo jinak postoupeny, nějaké náhrady duchovenstvu se dostalo, uzavřena byla od císaře Ferdinanda II. s papežem Urbanem VIII., který 7. čer-

vence r. 1629. práva na dotčené statky duchovním odňaté císaři postoupil, ve Vídni skrze vyslance papežského kardinála Jana Bapt. Pallato, arcibiskupa pražského Arnošta z Harrachu a splnomocněnce císařské, Maxmiliána hraběte z Trautmansdorfu, Viléma hraběte Slavatu a Ottu svob. pána z Nostic, *smlouva solní (contractum salis)*, dle které cíś. resolucí ze dne 22. března r. 1630. odváděno býti mělo duchovním v Čechách po 15 krejcařích z každé velké bečky soli do země přivezené. (Arch. místodrž. G. 72/23. — D. Z. kvat. trhový zlatý III., B 20 a kvat. relat. nebeské barvy II. N. 22.)

Summa všech statků, duchovenstvu katolickému od roku 1621—1630. darovaných, obnášela 1,035.018 kop míš.; *) mimo to prodáno bylo statků konfiskovaných osobám duchovním za levnou cenu v jedné summě 168.204 kop míš., jmenovitě statek Polna r. 1623. biskupovi olomouckému kardinálu Dietrichšteini za 150.000 zl. rýn. Konečně obdrželi Jesuité ze statků, Albrechtovi z Waldšteina a jeho přívržencům r. 1635. konfiskovaných, statky Tuří a Hubojedy v summě 30.533 zl. na srážku 112.600 zl. jim k professnímu domu od císaře vykázaných, též statky Saclíf a Žireč v summě 117.216 zl. rýn. k nadání domu pro nováčky u sv. Anny ve Vídni. Nejvíce statkův obdrželi Jesuité v summě 377.107 kop míš., pak arcibiskupství Pražské v summě 343.869 kop míš. **)

Takto nabylo katolické duchovenstvo prostředků nejenom k řádnému vychování svému, nýbrž i k odstranění nedostatku kněžstva katolického.

Aby však reformace katolická v lidu rychleji byla provedena, ustanoveno bylo též *zřízení nových klášterů v Praze*. Tak odevzdán byl r. 1623. farní *kostel sv. Václava* na Zderaze v Novém městě pražském s někdejší dvorem krále Václava IV. *Bosákům řehole sv. Augustina*. Potom r. 1624. někdejší kolegiátní *kostel sv. Filjí* v Starém městě pražském s farními kostely starodávnými *sv. Štěpána ve Zdi* a *sv. Jana na Zá-*

*) Dle zprávy vyslance papežského Karaffy císař věnoval za ten čas, po který Karaffa vyslancem papežským u něho byl, přes 1,200.000 zlatých rýn. k účelům náboženským. (Schmidl III., pag. 956.)

**) Obšírné zprávy o všech statcích dotčených viz Bílek: Dějiny konfiskací v Čechách.

bradlí co filiálními dán byl *Dominikánům*, kteříž až dotud v klášteře u sv. Františka (jemuž se již u blahoslavené Anežky říkalo) přebývali a tento klášter navrátilším se jeptiškám řádu sv. Kláry postoupili. Téhož času (r. 1624.) dal císař zánovní *protestantský kostel sv. Trojice* (nynější kostel Panny Marie Vítězné) v Menším městě pražském mnichům bosým *Karmelitánům*, a r. 1625. druhý *protestantský kostel sv. Salvatora* v Starém městě novějšímu řádu *Pavlánů*. Potom r. 1627. dostaly se dva z hlavních farních kostelů staroměstských řeholníkům, totiž kostel sv. Havla *obutým Karmelitánům* a kostel sv. Michala *Servitům*, kteří při nich kláštery vystavěli; též obdrželi mniši *Barnabité* starý farní kostel sv. *Benedikta na Hradčanech*, a r. 1628. odevzdán byl i farní kostel sv. *Mikuláše* v Starém městě pražském *Premonstrátům strahovským*, jejichž opat Kašpar z Questenberga k témuž kostelu několik domů sousedních přikoupil k zařízení alumnátu pro řád svůj. — Mimo to vykázaný byly *některým klášterům nové důchody*; tak poskytnuto Dominikánům a Augustiniánům po dvou tisících dolarů; též dáno tisíc a dvě stě dolarů ročních důchodů bratřím sv. Františka z Assisi, klášterníkům u sv. Jakuba v Starém městě, aby mohli zaříditi školu na jméno sv. Antonína z Padue, v níž mělo míti opatření 12 osob, které by kázáním a příkladným životem uváděly lid na cestu pravou.

Ale všechna opatření vyčtená, jimiž spomoženo býti mělo nedostatku kněžstva katolického, zůstala skoro bez výsledku. Neboť hodnostáři duchovní užívali statků nabytých výhradně k vychovávání vlastního a nepřispívali ničím k vzdělání a rozmnožení kněžstva, zvláště světského, o něž i sám arcibiskup pražský málo dbal, maje více na zřeteli výhody a prospěch řeholí.*) Z té příčiny nepřibývalo kněží světských tou měrou, jakou jich bylo potřebí k vydatnému provádění reformace, a z toho vysvětliti si lze, že ještě r. 1630. i za let následujících

*) Teprv r. 1631. přistoupil arcibiskup k založení semináře pro vzdělání kněží světských, zakoupiv k tomu účelu v Starém městě pražském bývalý králův dvůr s domem Hruškovským od Polyxeny z Lobkovic za 15.428 kop m., kterážto summa k žádosti jeho od Propagandy v Římě z kasy solní byla zapravena. (Krásl: Kardinál Harrach, str. 160. — Bílek Dějiny konfiskací, str. 191.)

větší počet farních kostelů zůstával bez správců duchovních. Tak v děkanství Litomyšlském r. 1630. z 21 far osazeny byly jenom tři, na Chrudimsku pak r. 1636. osazeno bylo 19 a r. 1637. bylo tamže při 61 kostelích farních a 101 filiálních toliko 21 kněží stálých a 5 výpomocných. I města královská byla r. 1637. (dle zprávy arcibiskupa samého) špatně opatřena správci duchovními, větším dílem Poláky neb poběhlými řeholníky, poněvadž se jinších hodnějších kněží nedostávalo. A ještě r. 1638. byl v krajích nedostatek kněžstva tak veliký, že na čtyry, pět i více mil vzdálí nebylo žádného kněze, jenž by lid po vesnicích zůstávající vyučoval; protož od král. místodržících 29. května r. 1638. nařízeno bylo hejtmanům krajským, zvláště kraje Rakovnického, aby držitele statků vyzvali, by vždy aspoň tři z nich společně jednoho faráře vydržovali. (Arch. místodrž. R. 109/12.) Poměry tyto nebyly mnohem lepší ani na konci r. 1649., což patrno jest z toho, že na ten čas i na komorních panstvích z 46 far, jichž kollatorem byl sám arcibiskup pražský, toliko 12 bylo farářů osazeno.*)

Že za takových poměrů přece *první reformace katolická v království Českém aspoň poněkud se dařila, zásluhu toho přičítati dlužno zvláště Jesuitům*, kteříž, vynikající horlivostí náboženskou jakož i mravným životem, na ten čas neobyčejným při kněžstvu ostatním, svědomitě pečovali o nápravu lidu nekatolického missiemi svými, kteréž ovšem skoro veskrz *mocí vojenskou byly podporovány*, o čemž na místě svém obšírněji pojednáme. Ale snaha Jesuitů často byla marna, když lid od nich k víře katolické mocně obrácený po jejich odchodu nebyl při ní udržován a zachován, protože, nemaje žádných duchovních pastýřů stálých, zůstával obyčejně bez dalšího vyučování a tudíž vracel se k předešlé víře své, v níž však často do všelijakých bludův upadal, zůstaven jsa též beze všeho vyučování odnímáním knih nekatolických a zamezováním schůzek s praedikanty svými.

---

*) Viz Bílek: »Stav far r. 1650.« v Památkách archaeologických a místopisných, díle XIII.

Obnovování náboženství katolického mezi lidem a obyvateli nekatolickými.

Po vyhnání kazatelův a učitelů nekatolických českého i německého jazyka a národu přikročilo se hned k obnovování katolického náboženství mezi lidem a obyvateli pod obojí předně po Praze, potom i sem a tam po krajích v městech královských a na statečích stavů vyšších, kdež dosazovalo se dle možnosti kněžstvo katolické na fary do kostelův evangelických.

Pročež mnozí z vyznáváčů náboženství evangelického, vidouce, že všechna naděje jejich mizí a hyne, kterou dosavad měli ještě o nějaké milosti císařské — že totiž císař, ohlédná se na přimluvy i služby vzácné kurfirsta saského, vždy někde svobody nějaké evangelickým pozůstaví a propůjčí — počali r. 1622. od náboženství svého k církvi římské odpadati, někteří ze mdloby a křehkosti těla, jiní s rozmyslem svým zdravým a v té naději celé, že tudy budou moci přicházeti k větším statkům i k úřadům předním zemským i obecným, někteří pak z pouhého strachu a obávání se soužení a trápení rozmanitých, vidouce očitě, jak se již vůbec dalo od Jesuitův a jiných katolíků tuhých, že téměř žádných obřadův evangelických v kostelích trpěti nechtěli ani při svých vlastních kněžích. Neboť v tu dobu odbyli z kostela sv. Mikuláše v Menším městě pražském jednoho kněze katolického proto, že dovoloval literátům anebo žakovstvu obyčejné písně adventní při Rorate zpívatí, dosadivše na jeho místo jiného kněze horlivějšího. Také zapovídali se všudyž po kostelích i žalmové bratrští.

Mezi těmi evangelickými, jižto v ty časy náboženství své starodávné proměňovali obzvláště proto, aby milosti císařské užiti a časná zboží i úřady sobě zachovati mohli, byly měsíce listopadu r. 1622. tyto osoby přední a nad jiné vznešené, totiž: *Ferdinand Libšteinský, svob. pán z Kolovrat* na Hokově; *Petr Vok Švihovský z Ryzmburka*, napotom přisedící král. soudu; *Karel Mracký, sv. pán z Dubé* na Svojšicích; *Štěpán Jiří z Sternberka* na Postoloprtech a Pátku, pán přes 60 let starý, který však manželky své Veroniky ani dětí mladších neměl k tomu, aby příkladu jeho následovaly, takže dotčená paní při víře své až do smrti setrvala i s mladší šlechticnou, kdežto

ostatní dcery a syn po některém létu také se odvrátili od víry matere své.

Také z professorův akademie pražské někteří oblíbili sobě r. 1622. obecenství a společnost církve římské, zejména *Daniel Basilius z Deučenperku* (Deutschenbergu), professor matematiky a fysiky, jenž po třikráte hodnost děkanskou na fakultě filosofické zastával a po přestoupení svém k náboženství katolickému primátorem malostranským, potom sekretářem při dvorské kanceláři české a radou při appellacích se stal a r. 1628. zemřel; pak *M. Jan Campanus Vodňanský*, professor umění poetického a jazyka řeckého, jenž byl šestkrát děkanem filosofické fakulty a třikráte rektorem university a netoliko v království Českém, nýbrž i mezi cizími národy jména a pověsti slavné dosáhl pro své básně latinské, zvláště pro své žalmy a písně církevní. Tento Campanus, aby před Jesuity, kteříž ho řečmi a sliby svými úlisnými nejdříve v stálosti jeho zviklali a potom i dokonce k víře katolické obrátili, dokázal svého dokonalého a nelicoměrného odstoupení od strany víry pod obojí, k vůli a žádosti jejich sepsal ódu latinskou k počtě blahoslavené Marie Panny. Proto byl Campanus po smrti své († 14. prosince 1622.) od Jesuitů velice vychvalován básněmi latinskými i řeckými.

Konečně i mnozí měšťané pražští přihlašovali se k poslušnosti církve římské; mezi kterýmižto měšťany novoměstskými byl v tu dobu i Jan Římský z Kosmáčova, měšténin a osoba radní téhož města, jenž dle vysvědčení kněze osady Štěpánské Jakuba Kociana z ponuknutí vlastního svého svědomí do lůna církve katolické se přivinul. (Skála V. 282.)

Kdož však se rozmyšleli přichytiti se víry katolické, rozličným způsobem počali se týrati a pronásledovati. Tak vyšel ke konci r. 1622. v Praze mandát otevřený jménem císařským od knížete Lichtenšteina, v němžto zapovíдало se těžce všechněm nekatolickým: jestliže by kdo z nich podtud v náboženství svém předešlém zemřel a před smrtí svou k víře katolické se nepřihlásil, aby tělo jeho nikdež u žádného kostela ani na žádném hřbitově městském nebylo pochováno.*) (Skála V. 241 & 274. — Schmidl: Hist. Soc. Jes. III. 327.)

*) Totéž protivenství nechybilo se ani židův, na něž též bylo uloženo, aby se dali u víře katolické s pilností vyučovati; ale oni věděli

S jakou snažností o to všudyž po straně katolické bylo usilováno, aby víra evangelická k nejvyššímu ztenčení a snížení byla přivedena a obnovení náboženství katolického úplně bylo provedeno, tomu se může vyrozuměti i z některých případností r. 1623. se zběhlých jakož i z mnohých nařízení, k tomu konci vydaných r. 1623. a za let příštích, jak ihned vyložíme.

Především papežský vyslanec Karaffa uznal za nutno *zapověditi naprosto užívání kalicha*, takže na počátku r. 1623. svátost oltářní již jenom pod způsobou chleba podávati se měla. A aby již nikdež nepozůstávalo ani nejmenšího znamení náboženství pod obojí, naléhal Karaffa i na to, aby s průčelí chrámův a s jiných míst výsadních a posvátných *odstraněny byly kalichy*, znaky to kacířské, obzvláště pak onen veliký kalich měděný v průčelí chrámu Týnského, jež tam Pražané před 161 lety za krále Jiřího Poděbradského na vysoký štít prostřední nad kamennou sochou téhož krále Jiřího postaviti dali. Avšak nebylo nikoho, kdo by se odvážil straně pod obojí, v Praze tehda ještě dosti mocné a četné, pohanění takové učiniti, až konečně jesuita P. Jiří Ferus (Plachý), kazatel český u sv. Salvatora v kolleji jesuitské, povzbuzen krajanem svým kanovníkem Janem Ctiborem Kotvou, na onen čas správcem chrámu Týnského, dšlo to, dle mínění Kotvy hrdinské, podnikl a je pomocí scholastikův a představeného semináře chudých studujících v kolleji jesuitské Ezechiele Landera vykonal. Studenti vylezli v noci 17. ledna r. 1623. na štít chrámu Týnského, sňali s něj onen ohromný kalich a vyňali i meč z ruky sochy krále Jiřího, jako k ochraně kalicha vytasený, a tak sprostili nejhlavnější chrám pražský tíže ohavné, jak jesuita Schmidl (Histor. Soc. Jes. provin. Bohem., tom. III., str. 431.) vypravuje. Na týž štít chrámu Týnského postavena byla potom na místě sochy krále Jiřího socha císaře Ferdinanda II., obnovitele náboženství katolického v Čechách, a místo kalicha zaujala 27. září r. 1627. socha Matky Boží ve zlaté záři, jíž prý měla zapuditi Matka světla slepotu husitskou. Na to sňaty byly kalichy i se všech kostelův po veškerém království Českém, ano i se zvonů tyto

---

dobře, jak sobě z toho pokušení pomoci, uvolivše se dáti císaři v jistých lhůtách 300.000 tolarů říšských.

znaky odklizeny jsou skoro všude.*) *Kostely pak, před tím památce Jana Husa a Jeronýma zasvěcené, zrušeny a ujaty jsou od strany katolické, která je znovu posvětit dala, vymetavši z nich i křtitelnici i stolice; tak posvěcen byl 4. července r. 1623. k počtě sv. Leopolda kostelíček, památce Jana Husa a Jeronýma zasvěcený, který na blízku nynějšího kostela karmelitánského v Menším městě pražském stál; s kostelíka toho sundány též zvony, původně jména Jana Husa a Jeronýma mající, kteréž pak byly přelity a na věži kostela karmelitánského Panny Marie Vítězné zavěšeny. (Skála V. 314.)*

Potom vydán byl r. 1623. dle vybídnutí Karaffova od knížete z Lichtenšteina mandát, v němž pod přísnými tresty všem *nekatolíkům se zapovíдало, aby se k provozování náboženství svého ani k poradám za žádnou vůbec příčinou nescházeli*. Když pak o vánočních svátcích r. 1623. v kostele u vesnice *Vysoké* blíže Hory Kutny dráhně obyvatelův evangelických z města Hory Kutné a jeho okolí se shromáždilo, aby službám Božím obcovali, připadlo na ně nenadále z Kutné Hory jezdectvo císařské s důstojníky Benedou z Nečtin a Lažanským právě v tu dobu, když k stolu Páně přistupovali, a nakládalo s nimi velmi krutě; neboť vojáci svláčeli a strhovali s lidí šaty, některé z nich až do naha odhalivše, mnohé pak z nich, zvláště kněze Jiřího Bartu kyjmi téměř na smrt zbili; též oplatky a víno posvátné po zemi rozsypali a rozlili i kalich nohama šlapali. (Skála V. 303.) — Téhož roku sousedům a obyvatelům města *Brandýsa nad Labem* pod obojí přijímajícím od císař. hejtmána téhož panství za příčinou náboženství vyměřeno bylo *sabavení živnosti městské, řemesel a obchodů, též zapověděno jim těl mrtvých na hřbitově pochovávání* a nařízeno do 4 neděl z města se vyprodání; k žádosti jejich, 24. dubna

*) V některých městech však zachovány jsou až na naši dobu znaky kalicha na branách a jiných budovách veřejných, ačkoliv mnohým příliš horlivým kněžím katolickým byly pravým trnem v očích a jejich zařízením byly odklizovány. Tak naléháním děkana kapitoly královéhradecké zcela oddlabán byl asi r. 1858. kalich z obrazu kamenného na městské bráně Pražské v Hradci Králové; též na velkém zvonu kostelíčka sv. Jana Křtitele na Kopečku u Nového Hradce blíže Hradce Králové, jenž r. 1530. k památce mistra Jana Husa byl vystavěn, vydlabáno jest, jak podnes lze vidět, »M. Husa«.

r. 1623. císaři podané, dána jim lhůta jenom až do sv. Trojice, takže 30. května t. r. žádost svou za prodloužení lhůty opakovali. (Arch. místodržít. R. 109/12.) V touže dobu převor u Matky Boží pod řetězem *v Menším městě pražském* nařídil při poddaných svých, kteříž k tomu duchovenství náleželi, aby buď katolickou víru přijali aneb *domův a živností svých* do jistého času *prázdní* byli. (Skála V. 330.)

Konečně r. 1624. přikročeno bylo k dokonalému provádění reformace katolické po veškerém království Českém. Neboť 9. dubna r. 1624. prohlášen byl cís. patent, k naléhání papežského vyslance Karaffy 29. března t. r. vydaný, dle něhož *netoliko v Praze a v ostatních městech královských, ale i po veškerém království Českém na statcích panských a soukromých jakýchkoli nemělo býti provozováno jiné náboženství mimo katolické.* Dle toho vztahovati se měla reformace jenom na měšťany a poddané nekatolické a nikoli ještě také na obyvatele stavu panského a rytířského.

Pokračování příště

[Předchozí díly knihy Reformace katolická](#)

Můžete také navštívit naši facebookovou stránku [Baptisté - Česká republika](#) nebo facebookovou skupinu [Zpravodaj baptistických sborů](#)